

Опера «Вишиваний. Король України», створена у 2021 році, стала значною культурною подією, що виходить за межі чистого мистецтва. Вона є проявом колективної пам'яті та національної ідентичності України, сформованої історичними викликами й сучасною війною. Поєднання талановитої поезії та експериментальної музики створює канву для роздумів про минуле, водночас формуючи нову ідентичність, закріплену в європейському контексті. Пам'ять про історичні постаті, на кшталт ерцгерцога Вільгельма Франца фон Габсбурґа-Лотаринзького, є нагадуванням про те, що боротьба за свободу й незалежність має довгу історію, яка триває у житті багатьох поколінь.

Слова Сергія Жадана з нагоди вручення Премії миру Німецької книжкової торгівлі свідчать про емоційний та культурний тягар, який несе ця війна, але разом із тим наголошують на надії і вірі в краще майбутнє: «Нам знадобиться багато сили та віри, щоб говорити про наших загиблих. Бо з їхніх імен виникнуть наші словники».

Наша мистецька ініціатива сприяє глибшому усвідомленню спільних цінностей, які є вирішальними в складні часи. Переклад лібрето рідною мовою ерцгерцога Вільгельма є актом вдячності за його рішення підтримати Україну у її прагненні до свободи й обрати для себе українську ідентичність.

Олександра Саєнко,
передмова до австрійського видання, 2024

Die im Jahre 2021 produzierte Oper „Vyshyvanyi. Der König der Ukraine“ hat sich als bedeutendes kulturelles Ereignis etabliert, das über die reine Kunst hinausgeht. Sie ist ein Ausdruck des kollektiven Gedächtnisses und der nationalen Identität der Ukraine, die durch die historischen Herausforderungen und den gegenwärtigen Krieg geprägt sind. Die Verbindung von talentierter Poesie und experimenteller Musik schafft eine Plattform, um über die Vergangenheit nachzudenken und gleichzeitig eine neue Identität zu formen, die im europäischen Kontext verankert ist. Die Erwähnung der historischen Figuren wie Erzherzog Wilhelm Franz von Habsburg-Lothringen erinnert daran, dass der Kampf um Freiheit und Unabhängigkeit eine lange Geschichte hat, die Generationen überdauert.

Die Worte von Serhiy Zhadan aus dem Anlaß der Verleihung des Friedenspreises des Deutschen Buchhandels zeugen von der emotionalen und kulturellen Belastung, die dieser Krieg mit sich bringt, während sie gleichzeitig die Hoffnung und den Glauben an eine bessere Zukunft betonen: „Wir werden viel Kraft und Glauben brauchen, um über unsere Gefallenen zu sprechen. Denn aus ihren Namen werden unsere Wörterbücher entstehen.“ Unsere künstlerische Initiative trägt dazu bei, das Bewusstsein für gemeinsame Werte zu schärfen, die in schwierigen Zeiten von entscheidender Bedeutung sind. Die Übersetzung des Librettos in die Muttersprache des Erzherzogs Wilhelm ist ein Akt der Wertschätzung seiner Entscheidung, die Ukraine in ihrem Streben nach Freiheit zu unterstützen und für sich die ukrainische Identität zu wählen

Oleksandra Saienko,
Vorwort zu der österreichischen Ausgabe, 2024

ДІЯ I

ІНТРО ПЕРШЕ

1947 рік. Переліт Вишиваного з Відня до Києва.
Лук'янівська в'язниця. Допит Василя
Вишиваного Слідчим.

ІНТРО ДРУГЕ

Лук'янівська в'язниця.
Діалог Вишиваного з Людиною в чорному.
Монолог Вишиваного.

ГОЛОС ПЕРШИЙ

1900 рік. Відень, початок століття.
Група чоловіків стоїть на вокзалі, всі читають
свіжі газети. Квартет студентів. З'являється
шеренга чоловіків і жінок, вони тримають
у руках мішки, клунки та валізи. Хор біженців.
Марення Вишиваного в Лук'янівській
в'язниці.

ГОЛОС ДРУГИЙ

1912. Польща. Карпати. Йде шеренга мисливців,
які полюють разом із батьком Вишиваного –
архікнязем Карлом Стефаном Австрійським.
Мисливці полюють на оленів. Хор мисливців.
Діалог батька й Вишиваного. Монолог
Вишиваного. Вишиваний стоїть серед
глибокого снігу. Довкола темно. Сходяться
пастухи, обступають його. Починають
рухатись, ніби танцюють аркан. Пастухи

I АКТ

ІНТРО 1

1947. Flug von Vyshyvanyi von Wien nach Kyjiw.
Lukjaniwska-Gefängnis.
Verhör durch einen Ermittler.

ІНТРО 2

Lukjaniwska-Gefängnis.
Dialog zwischen Vyshyvanyi und dem Mann
in Schwarz. Monolog von Vyshyvanyi.

ERSTE STIMME

1900. Wien zu Anfang des Jahrhunderts.
Eine Gruppe von Männern steht auf
dem Bahnhof, sie lesen Zeitung. Ein
Studentenquartett. Männer und Frauen
laufen in einer Reihe heran, sie tragen Säcke,
Taschen und Koffer. Ein Flüchtlingschor.
Wilhelms wirre Träume im Gefängnis.

ZWEITE STIMME

1912. Polen. Karpaten. Jäger, die mit dem Vater
des Bestickten, dem Erzherzog Karl Stephan
von Österreich, auf der Jagd sind, kommen
in einer Reihe gelaufen. Sie jagen Hirsche. Ein
Jägerchor. Dialog zwischen dem Vater und
Vyshyvanyi. Wilhelms Monolog. Der Bestickte
steht im tiefen Schnee. Ringsum ist es dunkel.
Hirten kommen und umringen ihn. Sie tanzen
Arkan. Die Hirten heben den Bestickten auf

підхоплюють Вишиваного на плечі, мов на рок-концерті, і виходять, несучи його на плечах. Марення Вишиваного в Лук'янівській в'язниці.

ГОЛОС ТРЕТІЙ

1912. Залізничний вокзал у Коломиї.

З туману чути голоси. Монолог чоловіка із чорною валізою.

Хор людей із клунками. На вокзалі з'являється Вишиваний. Бачить юну дівчину з букетом квітів.

Дует Вишиваного й Дівчини. Тріо Дівчини, Вишиваного та Священника. Несподівано на платформі падає жінка старшого віку. Вишиваний кидається до неї, схиляється, знімає із себе пальто, підкладає жінці під голову, пробує пульс, розуміє, що жінка померла. Марення Вишиваного в Лук'янівській в'язниці.

ГОЛОС ЧЕТВЕРТИЙ

1913 рік. Військова академія імені Марії-Терези.

Плац. На плацу муштрують кадетів. Збоку за ними спостерігають двоє: Комендант академії та Людина в чорному. Людина в чорному йде. Комендант залишається сам. Монолог Коменданта. Репліки кадетів Комендантові під час муштри. Марш кадетів. Продовження монологу Коменданта. Монолог Вишиваного.

ihre Schultern, so wie bei einem Rockkonzert, und tragen ihn auf den Schultern von der Bühne. Wilhelms wirre Träume im Gefängnis.

DRITTE STIMME

1912. Der Bahnhof von Kolomyja. Im Nebel hört man Stimmen. Monolog des Mannes mit dem schwarzen Koffer.

Chor von Personen mit Taschen. Vyshyvanyi kommt auf den Bahnhof. Er sieht ein junges Mädchen mit einem Blumenstrauß.

Duett von Vyshyvanyi und dem Mädchen. Trio von Vyshyvanyi, dem Mädchen und dem Priester. Eine ältere Frau stürzt auf dem Bahnsteig. Vyshyvanyi läuft zu ihr hin, beugt sich über sie, zieht seinen Mantel aus, legt ihn der Frau unter den Kopf, fühlt den Puls und merkt, dass die Frau tot ist. Wilhelms wirre Träume im Gefängnis.

VIERTE STIMME

1913. Theresianische Militärakademie.

Exerzierplatz. Kadetten exerzieren. Zwei schauen zu: der Leiter der Akademie und der Mann in Schwarz. Der Mann in Schwarz tritt ab. Der Leiter bleibt allein zurück. Monolog des Akademieleiters. Zwischenrufe der Kadetten an den Leiter während des Exerzierens. Die Kadetten marschieren. Fortsetzung des Monologs. Monolog von Vyshyvanyi.

ДІЯ II

ГОЛОС П'ЯТИЙ

1916 рік. Східний фронт.

Зима, пізній вечір. Звуки бою, працює артилерія. У якийсь момент усе стихає. Зі східного боку поля бою – окопи російської армії, із західного – військ Австро-Угорщини. Над окопами стоїть густа пара від чоловічого дихання.

Чути голоси вартових з австрійського та українського боків. Із двох боків на сцену виходять солдати двох армій, тримаючи в руках ліхтарі. Квартет солдатів двох армій. З'являється Вишиваний. Солдати лякаються. Монолог Вишиваного.

Солдати розходяться, світлячи собі ліхтарями. Вишиваний іде останній. Поступово ліхтарі згасають. Знову починається канонада.

ГОЛОС ШОСТИЙ

1918 рік. Олександрівськ, Україна. Через місто проходять армійські підрозділи. Спочатку з'являються німецькі солдати. Квартет німецьких солдатів. Залізнична станція. Відходять і прибувають вагони. На платформі

II АКТ

FÜNFTE STIMME

1916. Ostfront. Winter, spät abends. Kampfplärm, Artilleriedonner. Plötzlich wird alles still. Auf der Ostseite des Schlachtfeldes sind die Schützengräben der russischen Armee, im Westen steht das Österreichisch-Ungarische Heer. Über den Schützengräben hängt der dichte Dunst menschlichen Atems.

Man hört die Stimmen der Diensthabenden auf der österreichischen und auf der ukrainischen Seite. Soldaten beider Armeen kommen auf die Bühne, sie haben Lampen in der Hand. Ein Quartett von Soldaten der beiden Armeen. Vyshyvanyi tritt auf. Die Soldaten erschrecken. Monolog von Vyshyvanyi.

Die Soldaten gehen auseinander und leuchten sich gegenseitig mit den Lampen. Vyshyvanyi tritt als letzter ab. Langsam verlöschen die Lichter. Der Artilleriebeschuss setzt wieder ein.

SECHSTE STIMME

1918. Oleksandriwsk, Ukraine. Armeeeinheiten ziehen durch die Stadt. Zuerst kommen deutsche Soldaten. Ein Quartett deutscher Soldaten. Der Bahnhof. Züge kommen an und fahren ab. Auf dem Bahnsteig treffen